
MONUMENTUL DEDICAT LUI EUGENIU CARADA, FONDATOR AL BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI

Nicoleta Șerban

Abstract

Eugeniu Carada was a famous liberal politician and the man who founded the National Bank of Romania. The monument was the initiative of the Liberal Party, made by the french artist Ernest Dubois in 1920. The memorial was located in front of the Palace of National Bank. In 1952 the monument was destroyed. by the communists. Unfortunately nothing was preserved from this work o art the only way we can admire it is due to the vintage photos.

Keywords: memorial, The Liberal Party, The National Bank, communism.

Eugeniu Carada s-a născut la 29 noiembrie 1836 la Craiova, jud. Dolj și s-a stins din viață la 12 februarie 1910 la București, fiind înmormântat la Craiova în mormântul familiei din cimitirul Sineasca. A avut roluri importante în Unirea de la 1859, Independența de la 1877, a redactat alături de Ion Brătianu Constituția din 1866 și a susținut atât financiar, cât și moral, lupta românilor din teritoriile asuprite. De asemenea, a fost un scriitor talentat, scrierile lui fiind compuse mai ales din articole din ziare, dar și din piese de teatru și poezii. Prin articolele publicate în străinătate a pregătit și opinia publică pentru susținerea Unirii românilor. Nu este o personalitate foarte cunoscută, deși a fost implicat din plin în activități politice, aceasta datorându-se personalității sale discrete. Om politic liberal, a fost foarte apropiat de I.C. Brătianu. Pentru Capitală, contribuția sa în calitate de ajutor de primar este importantă, căci a participat la ample lucrări care au vizat iluminatul public, introducerea gazului aerian, construcția abatorului comunal, declanșarea lucrărilor de sistematizare prin trasarea și pavarea de artere de circulație, canalizarea râului Dâmbovița¹.

---

¹ V. Teodorescu, 2010, p. 445

Eugeniu Carada este un personaj aparte, căci lui i se datorează multe din monumentele care se găsesc astăzi în spațiul public din București. A fost un iubitor și un colecționar de artă². Vizita foarte des expozițiile de pictură, sculptură și artă națională, cumpărând unele dintre cele mai valoroase piese. Perioada petrecută la studii la Paris îl familiarizase cu ideea de monument ca omagiu adus unei personalități, ba chiar cu această ocazie luase contact cu unii dintre cei mai cunoscuți artiști ai epocii. Nu era nicidecum străin de fenomenul artei statuare care lua proporții în Franța și care se răspândea tot mai mult în marile capitale ale lumii. Numele său se leagă de instalarea unor monumente importante pentru capitală, precum cel dedicat lui Mihai

Monumentul ridicat lui Eugeniu Carada, 1924 / The memorial dedicated to Eugeniu Carada, 1924

Viteazul, decizie care nu s-ar fi luat fără concursul lui Carada. Statuia lui Mihai Viteazul se datorează tratativelor acestuia cu Alfred Godillot.

Este perioada în care s-a acordat o atenție specială dotării axelor principale ale Capitalei cu o serie de monumente. De asemenea a fost implicat în ridicarea monumentului lui C.A. Rosetti, caz în care contribuția sa a fost „esențială, deoarece el a fost cel care l-a propus ca realizator al modelajului pe sculptorul Wladimir C. Hegel, pe care l-a consiliat permanent pe parcursul conceperii componentelor, alegerea amplasamentului, inclusiv amenajarea ambientului ca și a festivităților dezvelirii și sfințirii acestui simbol”³. M. Theodorian-Carada remarca implicarea sa în ridicarea monumentului lui Rosetti: „Statuia lui Rosetti a dat-o lui Hegel să o facă. De nenumărate ori l-am însoțit în atelierul din strada Herăstrăului, unde lucra Hegel. L-am văzut cum da indicații sculptorului, ba uneori numai te pomeneai cu el, că se urcă pe schelă și punea singur mâna să îndrepteze

² Petre Oprea, 1970, pp. 335-339

³ V. Teodorescu, 2010, p. 434

ce nu i se părea reușit. De două ori a fost la Paris, ca să supravegheze și să consilieze pe Dubois, marele sculptor căruia i se datorează monumentul lui Brătianu⁴. Monumentului lui I. C. Brătianu, ridicat în Piața Universității, în 1903 (distrus în 1948), ca și monumentul lui Dinicu Golescu, ridicat după 1908, se datorează inițiativelor lui Eugeniu Carada, care considera că "este o datorie sfântă ca românii să toarne în tuciu și să sape în marmură chipurile înaintașilor"⁵. În toamna anului 1909 toate erau gata pentru inaugurarea monumentului. Fusese vorba să fie așezat în piața de la Ministerul de Război, în gura Cișmigiuului când Carada a căzut bolnav⁶ iar monumentul nu s-a mai realizat în timpul vieții sale. Nu doar în București a contribuit Carada la apariția unor monumente ci și în alte zone ale țării, cum a fost cazul monumentului lui Avram Iancu la Țebea⁷. „Dorința lui de a construi numeroase statui și monumente era un mod de a mulțumi celor ce au servit patria. El credea că puterea exemplului are o înrâurire hotărâtoare asupra formării educației cetățenești a tineretului. De aceea susținea imortalizarea în chipuri de bronz marile figuri ale acelor bărbați care au pus umărul la ridicarea României”⁸

Aportul său în construirea Palatului Băncii Naționale a României este unul însemnat⁹, toate proiectele și respectiv lucrările aflându-se sub supravegherea sa. Dar meritul lui Eugeniu Carada ca om de finanțe nu constă numai în faptul că a organizat prima instituție românească de credit public și privat, cât prin ceea ce aceasta a însemnat pentru temelia unui sistem financiar național. „Criza noastră financiară, spunea el, nu provine atât din lipsa resurselor, cât din lipsa spiritului unei adevărate economii în bugetul cheltuielilor noastre. Fără un comerț, fără o industrie prosperă, un Stat nu poate înainta, fără căi de comunicație și institute de credit, aceasta nu poate prospera”¹⁰. Clădirea mărețului palat din strada Lipscani, ca și stabilirea sucursalelor și agențiilor băncii îl interesa tot atât cât creditul țării și ridicarea pieței românești. Socotea activitatea sa de la bancă drept un apostolat¹¹. El a acționat prin pregătirea primilor specialiști români necesari în domeniul economico-financiar (personal care până atunci era exclusiv străin), prin inițiative pentru înființarea de întreprinderi financiare românești și, prin ajutorul, controlul și consilierea date acestora de către instituția națională. Grație acestei noi mișcări, Banca Națională, în mai puțin de treizeci de ani de la înființarea ei, putea astfel să se sprijine de aici

⁴ M. Theodorian-Carada, 1922, pp. 85-86

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, 1922, p. 86

⁷ V. Teodorescu, 2010, p. 438

⁸ M. Romașcanu, 1932, p. 347

⁹ Banca Națională a României 1880-1995, 1995, p. 323

¹⁰ C. Răutu, 1940, p. 90

¹¹ M. Theodorian-Carada, 1922, p. 79

înainte pe o rețea financiară națională.

Ar fi fost de neconceput ca un om care a fost atât de implicat în ridicarea de monumente să nu beneficieze el însuși de unul, după moartea sa. Așa se face că în 1910, adunarea generală a acționarilor B.N.R. a hotărât crearea unui fond care să-i poarte numele și ridicarea unui monument în memoria sa. Lucrarea i-a fost încredințată sculptorului francez Ernest Dubois. La scurt timp după lansarea ideii ridicării unui monument, s-a trecut rapid la strângerea de fonduri. În 1913, la trei ani după moartea lui Eugeniu Carada, Dubois a realizat un bust al acestuia în marmură, destinat interiorului Băncii Naționale.

În 1920 a fost realizat bustul în bronz¹². Dintre cele două machete propuse de artist, între statuie și bust, comanditarul a ales bustul cu alegoriile. Cei care au luat decizia, Constantin Bibicescu, directorul Băncii Naționale și Vintilă Brătianu, ministru de Finanțe, agreeau formula academistă încă în vogă la București în perioada interbelică ca și în multe zone din lume¹³. Unde altundeva putea fi amplasat monumental decât în apropierea Palatului B.N.R., la intersecția străzilor Lipscani cu fosta stradă Karagheorghievici, redenumită ulterior Eugeniu Carada. La vremea amplasării monumentului strada arăta diferit, exista o linie de tramvai (nr. 16) care traversa o parte din strada Lipscani. În vederea realizării amplasamentului, s-a construit o alveolă în gardul împrejmuitor al clădirii, delimitată de un mic gârduleț.

Cu prilejul centenarului nașterii lui Carada, colectivul Băncii Naționale publică un volum dedicat acestuia, ca un foarte frumos omagiu: „Așezarea lui chiar în fața Palatului Băncii răspundea unei cerințe sufletești. (...) Pe acela care (...) a izbutit să dea țării și să statornicească o Bancă Națională, menită să asigure independența economică, propășirea avuțiilor și muncii românești – piața, mulțimea se obișnuise și era liniștită, fără a-l vedea, să-l știe lucrând în Bancă, după moarte simțea parcă nevoia a-i avea continuu trează înfățișarea chipului, însemnând îndrumarea ce trebuia să dăinuiască în instituție.”¹⁴ Odată cu inițiativa ridicării monumentului, s-a stabilit și elaborarea unei lucrări care să cuprindă informații despre B.N.R.¹⁵, lucrare ce evocă rolul lui Carada în construirea acestei instituții.

Compoziția sculpturală este de o deosebită eleganță, lucrată cu finețe și măiestrie. Sculptorul Dumitru Mățăuanu s-a ocupat de construirea postamentului precum și de armonizarea componentelor memorialului¹⁶. Trei basorelieful făceau trimiteri la activitatea personajului portretizat. Două alegorii întregesc compoziția, iar textele de pe soclu exprimă omagiul

¹² V. D. Dimitriu, 2010, p. 234

¹³ I. Beldiman, 2005, p. 217

¹⁴ M. Romașcanu, 1932, VIII

¹⁵ V. Slăvescu, 1925, p. 383

¹⁶ *Ibidem*

---

posterității. Cele două personaje alegorice, unul masculin, celălalt feminin privesc către portretul lui Carada cu vădită admirație, cu o atitudine de ucenici. Tânărul poartă straie țărănești, și ține în mână niște cărți, sprijinindu-se sugestiv de soclu. Personajul feminin stă așezat pe trepte ținând în mână un toc și un catastif pe genunchi, ca și cum ar nota ceea ce spune personajul reprezentat; sau mai poate fi interpretat ca o trimitere la trecerea în catastif a celui dispărut...

Ceremonia dezvelirii, din 17 februarie 1924 a fost organizată cu fast. Dezvelirea a fost un eveniment în sine, fiind urmată de o publicitate considerabilă la acea vreme. Dezvelirea monumentului a marcat un moment cu o puternică încărcătură politică. Revista *Ilustrația* (an XII, nr. 97, martie 1924) dedicată evenimentului, plină de imagini, reflectă importanța pe care a dat-o Partidul Liberal ceremoniei de inaugurare, de altfel liberalii sunt cei care s-au preocupat de ridicarea unui bust dedicat lui Carada. La inaugurarea monumentului au fost prezenți frații Brătianu și acționarii Băncii Naționale, au ținut discursuri mitropolitul Miron Cristea, Vintilă I. C. Brătianu, Mihail Oromolu, Ion Constantinescu, Ștefan Cerchez, Liviu Rebreanu, Vasilescu-Valjean¹⁷.

După 1948 monumentul a fost înlăturat și ulterior dat la topit. Probabil că regimul comunist nu putea agreea ideea menținerii bustului într-un loc atât de vizibil precum Lipscanii. Soclul a fost demolat în 1952¹⁸.

De ce a fost pus monumentul dedicat lui E. Carada pe lista neagră, printre monumentele înlăturate după 1948, împreună cu cele ale regelui Carol I și a oamenilor politici consacrați ai partidelor istorice? Deși fusese partizanul Unirii de la 1859 și Independenței de la 1877 și a susținut atât financiar, cât și moral, lupta românilor din teritoriile asuprite, acțiunile sale în ansamblul lor nu au fost pe placul comuniștilor nou instalați la putere. Contribuția sa la detronarea lui Cuza și implicarea sa directă, împreună cu Ion C. Brătianu, în tratativele cu Casa regală de Hohenzollern pentru aducerea pe tron a lui Carol Ludovic a fost un lucru pe care regimul puterii populare nu îl putea trece cu vederea. E. Carada era considerat de comuniști drept un complotist, ținând cont de faptele sale de dinainte de 1870, un motiv în plus pentru a nu fi agreeat.

Către sfârșitul vieții sale, Carada a devenit ultimul dintre cei trei capi ai Partidului Național Liberal. Faptul că fusese liberal era un motiv în plus de a-l îndepărta din viața publică bucureșteană. Prietenia sa strânsă cu I.C. Brătianu, a cărui acțiune a secondat-o în plan economic, nu era de bun augur pentru comuniști. După moartea marelui său prieten, devine principalul susținător al fiului acestuia, I. I. C. Brătianu căruia îi înlesnește ajungerea la șefia partidului¹⁹. De asemenea, Carada a ajutat și a finanțat numeroase persoane, asigurând dezvoltarea unei burghezii autohtone, prin înlesnirea

---

¹⁷ A. Benera, 2010, p.77

¹⁸ *Ibidem*, p. 81

¹⁹ I. Bulei, în „Ziarul Financiar”- Ziarul de duminică”, 6 iunie 2008

---

accesului la studii în străinătate etc., ceea ce din nou nu era tocmai pe placul noului regim.

Cel mai greu a atârnat în balanță însă puternica legătură a lui Carada cu Banca Națională, la a cărei înființare a contribuit în 1880 și în cadrul căreia a lucrat mai bine de 30 de ani cu mult devotament și implicare. Un simbol al unei instituții de profil capitalist nu putea rămâne în spațiul public bucureștean prea mult după instalarea puterii populare.

Din păcate nu s-a păstrat nimic din monument, singurul mod în care îl putem admira se datorează fotografiilor de epocă, în care putem observa cât de bine se integra în decorul de fundal dat de fațadele Băncii Naționale, clădire de o deosebită eleganță. În 2009, prin strădania Administrației Monumentelor și Patrimoniului Turistic București, s-a pus problema realizării unei replici a bustului lui Eugeniu Carada. Contractul a fost încredințat artistului Ionel Stoicescu, cel care a realizat și *Cariatidele* din Herăstrău precum și *Fântâna Modura*²⁰. Există așadar șanse să putem admira monumentul, pe fostul său amplasament, într-un viitor apropiat.

Lista abrevierilor

A. Benera, 2010 - Benera, Anca, *București, Materiale și istorie, Monumentul public și distopiile lui*, Editura ICR, 2010

Banca Națională a României 1880-1995, 1995 - *Banca Națională a României 1880-1995*, București, Editura Enciclopedică, 1995

C. Răutu, 1940 - Răutu, Constant, *Eugeniu Carada, Omul și Opera (1836-1910)*, Craiova, Editura Ramuri, 1940

C. Stere, 1991 - Stere, Constantin, *În preajma revoluției*, București, Cartea Românească, 1991

I. Beldiman, 2005 - Beldiman, Ioana, *Sculptura franceză în România (1848-1931)*, București, Editura Simetria, 2005

I. Bulei, 2008 - Bulei, Ion, *Eugeniu Carada, omul din umbră*, în „Ziarul Financiar” - Ziarul de duminică”, București, 6 iunie 2008

M. Theodorian-Carada, 1922 - Theodorian - Carada, M., *Eugeniu Carada 1836- 1910*, București, Tipografia Gutenberg, 1922

Petre Oprea, 1970 - Oprea, Petrea, *Colecția de tablouri Eugeniu Carada*, în „Revista Muzeelor”, București, anul VII, nr. 4, 1970

V. D. Dimitriu, 2010 - Victoria Dragu Dimitriu, *Povești cu statui și fântâni din București*, Editura Vreamea, 2010

---

²⁰ V. D. Dimitriu, 2010, p. 235

V. Slăvescu, 1925 - Slăvescu, Victor, *Istoricul Băncii Naționale a României. 1880-1924*, București, Editura Cultura Națională, 1925

V. Teodorescu, 2010 - Virgiliu Z. Teodorescu, *Eugeniu Carada și Monumentele de For Public*, în *Izvoare Istorice, Artă, Cultură și Societate. În memoria lui Constantin Bălan*, Vol. coordonat de Constantin Rezachevici, București, Editura Speteanu, 2010.